

МОДЕЛЮВАННЯ ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

СТЕПАНЕНКО О. П.

кандидат економічних наук

КИЇВ

Стратегічною метою розвитку банківської системи в сучасних економічних умовах є забезпечення умов для її стабілізації та розвитку тенденції неінфляційного економічного зростання через підвищення ефективності використання ресурсів. Останнє значною мірою визначається дієвістю банківської системи, здатної підсилувати мобілізацію й забезпечувати оптимальний перерозподіл і використання фінансових ресурсів економіки. Тому розвиток банківської системи як невід'ємної складової фінансового ринку та важливого елементу національної економіки сьогодні набуває першочергового значення.

Розвиток банківської системи вимагає, з одного боку, максимального наближення до принципів засад функціонування банківських систем країн з розвинутою економікою, а з іншого боку, врахування умов формування, стабілізації й забезпечення ефективного розвитку банківської системи та специфіки завдань, що постають перед країнами з перехідною економікою.

Незважаючи на великий інтерес науковців і практичних працівників банківської сфери до питань забезпечення стабільного розвитку банківської системи, окремі аспекти розвитку вітчизняної банківської системи досліджені недостатньо. В першу чергу, потребують поглибленого аналізу та оцінки новітні тенденції розвитку банківської системи в контексті глобалізації, міжнародного руху капіталу, обумовлені їх міжнародною інтеграцією. Останні призводять до зміни структури та динаміки банківської системи та фінансових ринків, для дослідження яких необхідно використовувати останні досягнення наукової економічної думки, інформативні методи аналізу, засоби економіко-математичного моделювання та відповідні засоби ІТ-підтримки.

Актуальність, наукове і практичне значення проблеми, її недостатнє висвітлення в роботах вітчизняних та закордонних вчених обумовило вибір теми даної статті.

В банківській сфері процес створення адекватних моделей ускладнюється тим, що з погляду управління банківська система являє собою надто складний об'єкт, утворений з підсистем, різноманітних за своїми властивостями, між якими наявна велика кількість різноманітних зв'язків. Розвиток банківської системи складається з процесів, які істотно залежать від багатьох зовнішніх факторів: законодавчих, економічних, соціальних, політичних.

Проблема вибору стратегії розвитку банківської системи сьогодні ускладнюється тим, що банківська сфера залежить від великої кількості факторів впливу, а безпосередньо банківська діяльність є високо ризикованою, що зумовлює високий ступінь потенційної нестійкості банківської системи в цілому. Тому моделювання вибору стратегії розвитку банківської системи передбачає використання досить складних моделей, деякі з яких потребують на своє доопрацювання.

Функціональні складові структури банківського сектору є найбільш важливими з огляду на дослідження проблеми вибору стратегії розвитку банківської системи.

У сучасній науковій літературі ефективну структуру банківського сектору розглядають в таких аспектах [1, 2]:

- як структуру інституційного оточення (визначення оптимальної кількості банків, розміру їх статутного капіталу, обсягу присутності іноземного капіталу в національній банківській системі);
- як структуру банківського сектору, що забезпечує певну економічну ефективність (прибутковість) банків як суб'єктів господарювання;
- як структуру банківського сектору, ефективну з погляду виконання покладених на нього функцій;
- як структуру, що забезпечує соціально-економічну ефективність банківської сфери з погляду сприяння ефективності функціонування економічної системи держави.

Зазначимо, що аналіз структури банківської системи в площині перших двох зазначених аспектів є більш традиційним і зосереджує увагу на кількісних показниках діяльності банків і фінансово-кредитних установ. У свою чергу, ступінь виконання банківсь-

ким сектором покладених на нього функцій є менш досліджуваним та віддзеркалює якісні характеристики розвитку банківської системи.

Проведене дослідження дозволило визначити, що ефективною слід вважати таку структуру банківського сектору, яка не лише відповідає певним кількісним параметрам його розвитку, але й забезпечує ефективне виконання банківським сектором покладених на нього функцій, що визначає соціально-економічну ефективність банківської системи з погляду сприяння ефективності функціонування економічної систем в цілому.

Формування ефективної, науково обґрунтованої стратегії розвитку банківської системи має винятково важливе значення для забезпечення сприятливих умов функціонування банківської системи та може слугувати основою стабільного та ефективного розвитку економіки, а критеріями формування ефективної стратегії розвитку мають бути показники, що відповідають фінансовим інструментам регулювання економічного розвитку (регулювання облікової ставки, встановлення розміру мінімальних резервів, які банки повинні зберігати в НБУ, операції державних установ на ринку цінних паперів).

Для досягнення стратегічної мети розвитку банківської системи необхідно моделювати можливу зміну макроекономічних показників, які суттєво вплинуть на розвиток банківської системи. Побудова та застосування моделі розвитку банківської системи ще не гарантують відповідність прийнятих рішень реальним процесам. Тому оцінка вибору інструментів економічних політик має супроводжуватися настроюванням моделі за умови досягнення відповідного довірчого інтервалу точності отриманих результатів.

Найкращим засобом отримати надійну модель аналізу сценаріїв розвитку банківської системи є оптимізація знаходження коефіцієнтів використання інструментів регулювання економічного розвитку на основі одного із методів оптимізації. Розглянемо більш детально градієнтний метод покоординатного зсуву щодо оптимізації знаходження впливових коефіцієнтів на розвиток банківської системи.

Подамо обрану стратегію у вигляді векторів цільових економічних показників: монетарна база (Mb), грошова маса (G), коррахунки (R), активи (A), кредити (K), проблемні кредити (Kp), зобов'язання банків (D), власний капітал (Vk), чиста процентна маржа (Pm), чистий спред (Sp), рефінансування (Rf), мобілізація (M).

У процесі формування стратегії розвитку банківської системи використаємо наступні економічні інструменти: регулювання облікової ставки (Fos), встановлення розміру мінімальних резервів, які банки повинні зберігати в НБУ ($Frez$), операції державних установ на ринку цінних паперів (Fcp).

Для пошуку оптимальних значень коефіцієнтів інтенсивності використання даних інструментів застосовується інтегральний показник:

$$F = (Mb_c - Mb)^2 + (G_c - G)^2 + (R_c - R)^2 + (A_c - A)^2 + (K_c - K)^2 - (Kp_c - Kp)^2 - (D_c - D)^2 + (Vk_c - Vk)^2 + (Pm_c - Pm)^2 + (Sp_c - Sp)^2 + (Rf_c - Rf)^2 + (M_c - M)^2 \quad (1)$$

де $Mb, G, R, A, K, Kp, D, Vk, Pm, Sp, Rf, M$ – показники, розраховані за моделлю економіки і обумовлені інтенсивністю використання інструментів державного регулювання ($Fos, Frez, Fcp$);

$Mb_c, G_c, R_c, A_c, K_c, Kp_c, D_c, Vk_c, Pm_c, Sp_c, Rf_c, M_c$ – відповідні цільові показники.

Умовою оптимальності коефіцієнтів інтенсивності використання інструментів політики є наступна:

$$F > \min \quad (2)$$

На початку процедури моделювання задаються вихідні значення коефіцієнтів інтенсивності використання інструментів ($Fos = 0; Frez = 0; Fcp = 0$), що відповідає ситуації невтручання держави в ринкові механізми регулювання банківської діяльності.

Моделюється ситуація ухвалення рішення про використання інструментів державного регулювання із заданими показниками інтенсивності ($Fos, Frez, Fcp$). Результатами розрахунків будуть значення макроекономічних показників $Mb, G, R, A, K, Kp, D, Vk, Pm, Sp, Rf, M$. На їх основі розраховується значення інтегрального показника F .

Для пошуку оптимальних значень коефіцієнтів інтенсивності використання даних інструментів потрібно знайти градієнт функції інтегрального показника:

$$\overline{\text{grad}}(F) = \left(\frac{\partial F}{\partial Fos}; \frac{\partial F}{\partial Frez}; \frac{\partial F}{\partial Fcp} \right), \quad (3)$$

Цей вектор вказує напрямок найшвидшого зростання функції. Оптимальні значення коефіцієнтів (при мінімальному F) лежать у напрямку, протилежному напрямку градієнту.

Відповідно до значень координат вектора градієнту перераховуються коефіцієнти інтенсивності використання інструментів стратегії розвитку банківської системи й повторити процедури оптимізації.

Розв'язання задачі виконується за допомогою безумовної оптимізації градієнтним методом. Результатами моделювання є значення коефіцієнтів інтенсивності використання інструментів регулювання економічного розвитку, що забезпечують найкращу реалізацію обраної стратегії розвитку банківської системи в межах аналізованого періоду.

Реалізація стратегії розвитку банківської системи держави в сфері макроекономічного регулювання ґрунтується на двох основних чинниках [2, 3]: по-перше, визначення завдань і напрямів, сутності й характеру самої стратегії розвитку – в основу визначення змісту стратегії розвитку банківської системи покладені дослідження економічних, соціальних, політичних та інших проблем, що є актуальними для суспільства на певний момент; по-друге, стратегія розвитку банківської системи базується на застосуванні певних методів, інструментів і важелів впливу на різні сторони діяльності суспільства.

Зазначимо, що модель стратегії розвитку банківської системи розробляється на основі наявної статистичної інформації. Після отримання результатних даних щодо вибору стратегії розвитку банківської системи можна оцінити релевантність і адекватність побудованої моделі. Різниця між реальними значеннями показників і їх прогнозними значеннями, визна-

ченими на моделі, надасть змогу уточнити модель, а за необхідності, змінити перелік вхідних показників.

Отже, статистика, що постійно збагачується, дає змогу безперервно відстежувати параметри й структуру моделі. В результаті отримуємо постійно діючий механізм моделювання, який дає змогу прогнозувати стан банківської системи, визначати тенденції її розвитку, визначати необхідний для вирішення завдань управління обсяг статистичної інформації, визначати ті важелі, які дадуть можливість змінювати стан банківської системи у потрібному напрямі, оцінювати можливі наслідки прийнятих у системі рішень тощо.

Забезпечення стабільності функціонування й ефективності розвитку банківської системи набувають особливої актуальності в сучасних економічних умовах. Тим більше актуальними видаються проблеми розроблення ефективних моделей вибору стратегії розвитку банківської системи, що були розглянуті в даній статті.

Розглянутий в роботі підхід щодо моделювання вибору стратегії розвитку банківської системи дозволяє отримати найкращі значення показників банківської діяльності й забезпечує найкращу реалізацію обраної стратегії розвитку банківської системи, тому може бути рекомендований до використання при виборі та реалізації стратегії розвитку банківської системи. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Тосунян Г. А. Банкизация России: право, экономика, политика: [Монография]. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2009. – 400 с.

2. Степаненко О. П. Моделювання динаміки розвитку банківської системи України // Бизнес Информ. – 2010. – № 4 (381). – С. 101–104.

3. Предложения к Стратегии развития банковского сектора на 2009 – 2012 гг // <http://www.raexpert.ru/strategy/concept2009/>.